

Møte mandag den 3. november 2008 kl. 14.28

President: Ola T. Lånke

Dagsorden (nr. 2):

1. Referat
2. Odelstingets vedtak til lov om endring i lov 7. juni 1996 nr. 33 om Opplysningsvesenets fond (Besl. O. nr. 2 (2008–2009), jf. Innst. O. nr. 79 (2007–2008) og Ot.prp. nr. 60 (2007–2008))
3. Odelstingets vedtak til lov om endringer i helsepersonelloven og helseforskningsloven mv. (Besl. O. nr. 3 (2008–2009), jf. Innst. O. nr. 2 (2008–2009) og Ot.prp. nr. 2 (2008–2009))

Sak nr. 1 [14:28:56]

Referat

(5) Stortingets presidentskap melder at de innkalte vara-representantene Kjell Ivar Larsen, Jon Øyvind Odland og Synnøve Brenden Klemetrud er innvalgt i Lagtinget for den tid de møter for henholdsvis representantene Åse M. Schmidt, Alf Ivar Samuelsen og Espen Johnsen.

Enst.: Vedlegges protokollen.

Sak nr. 2 [14:29:23]

Odelstingets vedtak til lov om endring i lov 7. juni 1996 nr. 33 om Opplysningsvesenets fond (Besl. O. nr. 2 (2008–2009), jf. Innst. O. nr. 79 (2007–2008) og Ot.prp. nr. 60 (2007–2008))

Inge Lønning (H) [14:29:57]: La meg begynne med å ta opp det forslaget som er omdelt på representantenes plasser på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. La meg samtidig be om unnskyldning for at forslaget ble innlevert først i formiddag. Det skyldes at Stortinget som kjent hadde møtefri uke i forrige uke, og det har vært noen kommunikasjonsproblemer, som gjør at forslaget ble innlevert så sent.

Det er en meget spesiell sak vi skal ta stilling til, og det ville etter mitt skjønn ha vært direkte oppsiktsvekkende om Lagtinget i denne sak hadde fulgt sedvane og bare latt saken passere uten merknad.

I lederartikkelen i første nummeret av Lov og Rett i inneværende år skriver professor dr. juris Eivind Smith:

«(...) synes det hevet over tvil at forslaget til endring i loven om Opplysningsvesenets fond vil ligge utenfor den lovgivende maktens kompetanse etter grunnloven § 106.»

Det forekommer meget sjelden at en av våre mest fremstående rettslærde uttaler seg så kategorisk om den manglende grunnlovsmessighet av et lovforslag Stortinget bes om å slutte seg til. Det professor Smith her sier, er at Stortinget ikke har adgang til å vedta den lovendring vi inviteres til å vedta i dag, fordi den strider mot Grunnloven.

Hvorfor velger man ikke, når det er reist så sterke innvendinger mot grunnlaget for en lovendring som det er i denne sak – den har versert i flere år, og innvendingene er blitt flere og flere og sterkere og sterkere – den trygge vei, nemlig å tilfredsstille Grunnlovens krav til kvalifisert flertall og endre Grunnloven § 106, slik at man kan være trygg på at lovendringen er i samsvar med Grunnloven? Svaret på det ligger oppe i dagen. Det skyldes for det første at man da ville måtte vente til etter stortingsvalget neste år, og for det andre at regjeringspartiene utmerket godt vet at det ikke finnes noe 2/3 flertall i Stortinget for å endre Grunnloven på dette punkt. Det innebærer altså at man er nødt til å forsere saken, slik at den kan vedtas i denne stortingsperiode med det knappest mulige flertall, for ellers vil man ikke kunne iverksette det innholdet som lovendringen skal gi hjemmel for, nemlig innholdet i den såkalte tomtefesteinstruksen.

Jeg registrerer for øvrig i forbifarten at den statsråd som har ansvaret for å legge frem lovendringsforslaget, ifølge mediene har funnet det viktigere å delta i innspurten i den amerikanske valgkampen enn å være til stede i Lagtinget under behandlingen av forslaget. Til gjengjeld setter jeg pris på at Regjeringen da stiller med justisministeren, som i forhold til tomtefesteinstruksen vel må kunne antas å være instruktøren.

Sakens forhistorie er slik at dette var en sak det ble drevet meget intens valgkamp på, særlig fra den nærværende statsråd, forut for sist stortingsvalg, og man lovet tomtefestere ganske betydelige prisavslag, altså betydelige økonomiske fordeler, dersom Arbeiderpartiet vant valget. Dette dreier seg om fordeler som går langt utover de som ligger i de lovendringene Stortinget vedtok i forrige periode når det gjelder tomtefesteloven.

Sakens videre historie er kort fortalt slik: Gjennom regjeringsforhandlingene på Soria Moria skrev man inn et løfte i tråd med det man hadde drevet valgkamp på. Deretter laget man en tomtefesteinstruks i samsvar med dette. Deretter fikk man beskjed fra Justisdepartementets lovavdeling om at denne tomtefesteinstruksen var helt klart i strid med loven om Opplysningsvesenets fond, og at det ville kreves en lovendring dersom instruksen skulle kunne iverksettes. Lovendringsforslaget tok det meget lang tid for Regjeringen å komme opp med – det kom umiddelbart før sommerferien i Stortinget, med en uttrykkelig forventning fra Regjeringens side om at Stortinget skulle hastebehandle saken. Det gikk Stortinget ikke med på. Derfor har vi i hvert fall når det gjelder tidshorisont, fått en noenlunde anstendig frist for å gjøre et skikkelig lovarbeid i Stortinget.

Det grunnleggende problem ligger i at Opplysningsvesenets fond står i en absolutt særstilling blant norske fond. Det er det eneste fond som er grunnlovshjemlet, og som har bestemmelser om bruken av fondet i en egen grunnlovsparagraf, § 106. Det annet problem ligger deri at Stortinget relativt nylig, det er bare godt og vel ti år siden, har vedtatt en egen lov om Opplysningsvesenets fond, der Stortinget har understreket det formålet som Grunnloven fastsetter, og faktisk gått enda lenger enn Grunnloven i å beskytte fondets midler. Stortinget har slått utvetydig fast

at fondet er et selvstendig rettssubjekt med egen søksmålskompetanse i forhold til statsmyndighetene, dvs. man har vært opptatt av å understreke at fondet ikke er underlagt en alminnelig instruksjonsmyndighet. Videre har Stortinget innskjerpet gang etter gang at fondets kapital og midler skal forvaltes på en forretningsmessig måte, dvs. i samsvar med de alminnelige prinsipper som gjelder for forsvarlig ivaretagelse av formuesverdier.

Det har vært hevdet også i Odelstingets debatt at bakgrunnen skulle være at OVF hadde et helt spesielt ønske om profittmaksimering. Det er grepet rett ut av luften. Opplysningsvesenets fond har agert i samsvar med de retningslinjer som Stortinget selv har fastsatt, og det er Stortinget selv som i tilfelle er å kritisere.

Hvorledes er det Regjeringen så inviterer Stortinget til å løse det juridiske problem den selv har viklet seg inn i? Jo, det gjør man ved å lage en helt generell unntaksbestemmelse i § 5 i lov om Opplysningsvesenets fond, som i praksis innebærer at man gir Regjeringen fullmakt til å se bort fra den generelle formålsbestemmelse dersom Regjeringen måtte finne ut at det passer.

Det er én av de ting jeg har vanskeligst for å forstå, at stortingsgruppene til de tre regjeringspartiene med åpne øyne er med på å abdisere som lovgivere til fordel for Regjeringens forvaltningsmyndighet. Det er jo faktisk det som er realiteten i det lovforslaget man legger frem. Stortinget fastholder lovens formål, men gir samtidig Regjeringen fullmakt til, når Regjeringen så måtte synes, å sette lovens formål til side. Det er etter mitt skjønn ikke for sterkt å si som professor Smith gjør, at det Stortinget her inviteres til å foreta seg, er ytterst problematisk både i forhold til Grunnlovens konstitusjonelle prinsipper og også, nær sagt, respekten for den lovgivende myndighets overordnede rolle i forhold til den utøvende statsmakt, i dette tilfellet Regjeringen.

Det ble hevdet i Odelstingets debatt fra talspersoner for de tre regjeringspartiene at § 106 ikke omhandler forvaltning av de formuesverdiene det dreier seg om. Det er en ekstremt formalistisk lesning av grunnlovparagrafen. Men gitt nå at man aksepterer den, er det viktig å peke på at de samme talspersoner for regjeringspartiene la stor vekt på å understreke at Opplysningsvesenets fond er statseiendom – ikke kirkelig eiendom, men statens eiendom. Da er det interessant å stille spørsmålet om man virkelig har tatt seg tid til å lese Norges lover på dette punkt. Det finnes nemlig, i tillegg til § 106, en egen paragraf i Grunnloven som nettopp omhandler forvaltningen av statens eiendommer. § 19 i Grunnloven slår fast at det er kongens plikt å våke over at statens eiendommer bestyres på en forsvarlig måte etter de retningslinjer Stortinget har gitt, og til beste for det Grunnloven kaller allmennvesenet.

Hvis man leser denne grunnlovparagraf i den siste utgaven av Norges lover, vil man finne at det i fotnotene til paragrafen også er en henvisning til ansvarlighetsloven, altså den lov som omhandler statsråders ansvar. Der leser man, hvis man følger henvisningen i § 10:

«Med bøter eller med fengsel inntil 2 år straffes det medlem av Statsrådet som bevirker eller medvirker til at statens eiendommer eller øvrige midler ikke blir for-

svarlig anvendt, eller bestyrt, eller som på annen måte viser uforstand eller forsømmelighet i sin virksomhet.»

Så vidt jeg kan skjønne, kvalifiserer den måten Regjeringen har behandlet denne sak på, fullt ut til å tilfredsstille både uforstandskriteriet og forsømmelighetskriteriet i denne lovparagraf.

Den eneste juridiske instans Regjeringen har søkt dekning hos, er Justisdepartementets lovavdeling. Lovavdelingen har i sine uttalelser i saken gått til det uvanlige skritt å peke på at det må være Regjeringens plikt å sørge for at Stortinget får et skikkelig grunnlag til å ta standpunkt til grunnlovsmessigheten av den lovendringen man fremmer forslag om. Det kan jeg ikke minnes å ha sett at Justisdepartementets lovavdeling noensinne har gjort i lignende saker. Lovavdelingen sier altså uttrykkelig at forholdet til Grunnloven er problematisk. Alle de øvrige rettslærde som har uttalt seg om saken, sier det samme som jeg siterte fra professor Smith, nemlig at det er utvilsomt at den foreslåtte endring ikke er i samsvar med Grunnloven § 106.

Det Regjeringen har gjort i denne sak, er å kjøre mot rødt lys – ikke bare én gang, ikke bare to ganger, heller ikke bare tre ganger, men fire ganger. Stortinget forsøkte å legge ut en redningsplanke til Regjeringen. Da opposisjonspartiene fremmet forslag om at man, siden spørsmålet om grunnlovsmessigheten er så uavklart, kunne bruke den hjemmel Grunnloven gir til å forelegge dette for den høyeste tolkningsinstans i landet, nemlig Høyesterett, og be om Høyesteretts uttalelse i sakens anledning, brukte man flertallsmakten til å stemme det ned. Svært mye taler for at denne saken kommer til å ende i domstolene etter at den er ferdig i dette hus. Det har også vært henvist til, fra regjeringspartienes side, at det regner man med. Det ble sagt gjentatte ganger under Odelstingets behandling. Da vil man kunne havne i den eiendommelige situasjon at Høyesterett vil komme til den samme konklusjon som professor Smith og andre jurister har gjort, nemlig at en iverksettelse av tomtefesteinstruksen med grunnlag i den lovhjemmel som Regjeringen har bedt Stortinget om gi Regjeringen, helt klart er i strid med Grunnlovens bestemmelser.

Stortingets visepresident, Carl I. Hagen, reiste i debatten i Odelstinget et spørsmål som den derværende statsråd, Giske, ikke besvarte, nemlig spørsmålet om man i det minste, dersom saken blir et spørsmål for domstolene, vil gi iverksettelsen av tomtefesteinstruksen oppsettende virkning. Etter mitt skjønn burde det ut fra måten prosessen har foregått på, være et soleklart minstekrav til akt-somhet. Hvis man nemlig skulle havne i den helt absurde situasjon at man har iverksatt billigsalget og tappet et grunnlovsvernet fond for en formuesmasse på et sted mellom 1 milliard og 1,25 milliarder kr, og Høyesterett så erklærer at det man har gjort, er i strid med Grunnloven, vil Regjeringen ha et ikke ubetydelig problem – for å si det med et understatement – og det stortingsflertallet som har gitt Regjeringen anledning til en slik fremferd, vil også ha et ganske betydelig problem.

La meg til sist peke på det eneste argument fra Justisdepartementets lovavdeling som det er mulig å tilleg-

ge en viss vekt, når de bygger opp til konklusjonen at det antagelig ikke er i strid med Grunnloven, nemlig det argument at det finnes presedens for at man tidligere har lagt til grunn såkalte allmenne, samfunnsmessige hensyn når det gjelder praktiseringen av lov om Opplysningsvesenets fond. Det er riktig at det finnes eksempler på at man har tillagt allmenne hensyn, til f.eks. friluftsmål, ferd- sel i utmark, når det gjelder landbrukspolitiske formål, en viss vekt i den utstrekning det lar seg forlike med fondets formål. Men det Justisdepartementet ikke har forsøkt på, og heller ingen andre har forsøkt på, er å påberope seg at det å dele ut en formuesmasse fra statens eiendommer på mellom 1 og 1,25 milliarder kr til tilfeldig valgte privatpersoner – det er jo et av de mest gigantiske privatiseringsprosjektene i nyere norsk historie det dreier seg om – skulle være å ivareta samfunnsmessige hensyn.

Ordet «Almenvæsenet» i § 19 i Grunnloven er et alderdommelig ord som ikke brukes på norsk i dag – det gjelder mange av de ord og begreper som forekommer i Grunnloven, som kjent. Men det er ikke vanskelig å skjønne hva det sikter til. Det sikter til det helt alminnelige rettferdighetsprinsipp at staten skal behandle sine borgere likt, og at de samfunnsmessige hensyn i hvert fall må ivareta det grunnkrav at man ikke tilfeldig forskjellsbehandler borgere som er i nøyaktig samme situasjon. Det tomtefesteinstruksen gjør, er å tildele 3 pst. av alle landets tomtefestere en økonomisk fordel som de 97 øvrige prosentene ikke tilbys. Det er loddrett i strid med det mest elementære krav til rettferdighet, og det er i strid med det prinsipp Grunnloven hviler på, bortsett fra bokstavene, nemlig at staten ikke har adgang til å forskjellsbehandle sine borgere på vilkårlig grunnlag.

Jeg vil si det så sterkt at hvis dette blir gjennomført, er det ikke bare å ikke legge samfunnsmessige hensyn til grunn, men det er å gjøre det stikk motsatte, nemlig å legge antisamfunnsmessige hensyn til grunn, ved å plukke ut tilfeldige tomtefestere og tilby dem en økonomisk fordel som øvrige i samme situasjon ikke kommer til å få.

Under Odelstingets debatt sa statsråd Giske nokså rett ut at det Regjeringen har foresatt seg på dette punkt i Soria Moria-erklæringen, er en slags begrenset revansje for at man ikke fikk gjennomført en så radikal tomtefestelov som Arbeiderpartiet ønsket. Derfor, sier statsråden, kan vi i hvert fall gjøre det for 3 pst., istedenfor for alle tomtefestere. Det er en nesten ufattelig maktarroganse. Det er like logisk som om man skulle si som det som for øvrig er av de aller dårligste svenskevitsene, den som gikk på hvorledes svenskene skiftet fra venstrekjøring til høyrekjøring, nemlig at hvis vi ikke får flertall for å gjøre det i én omgang, kan vi begynne med lastebilene.

Det Regjeringen her med åpne øyne gjør – eller rettere sagt ikke Regjeringen, for alle vet jo at Senterpartiet egentlig er imot dette, men har vært nødt til å sluke kamelen – er altså å konstatere at stortingsflertallet ikke var villig til å vedta disse betingelsene for alle landets tomtefestere, og derfor nøyer vi oss med å gi disse betingelsene til 3 pst. av tomtefesterne, og på statens bekostning, fellesskapets bekostning.

Det ble påberopt under debatten i Odelstinget at regje-

ringspartiene har lagt en forutsetning til grunn om at Den norske kirkes økonomi ikke skal bli skadelidende. Under Odelstingets debatt var det umulig å få konkretisert hva dette betyr, og det betyr at som forutsetning av lovmessig art er det det som juristene pleier å kalle en nullitet. Det er en garanti som ikke er verdt papiret den er skrevet på. Det som skal kompenseres, er jo nemlig ikke Den norske kirkes økonomi. Det som skal kompenseres for tap, er Opplysningsvesenets fond, som Stortinget selv uttrykkelig har skilt ut som et eget rettssubjekt, hvilket Den norske kirke ikke er, som kjent. Den eneste garanti som ville være lovmessig holdbar i en rettslig prøving, er en garanti som sier at staten skal fylle opp kapitalen i Opplysningsvesenets fond med nøyaktig så mange kroner som man deler ut dersom tomtefesteinstruksen blir iverksatt. Det hadde vært en reell kompensasjon. Men da oppstår jo til gjengjeld det interessante spørsmål: Hvorfor skal man da gå omveien om Opplysningsvesenets fond? Hvorfor kan man ikke dele ut gratissjekker som skrives ut på statskassen isteden?

Presidenten: Representanten Inge Lønning har på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre satt fram det forslaget han refererte til. Presidenten finner å ville gjøre oppmerksom på at dette forslaget ble innlevert kl. 12. I den forbindelse er det naturlig å referere til § 30 i Stortingets forretningsorden, der det bl.a. heter:

«Dersom et forslag vedrørende lovbehandling som fremsettes i Lagtinget, ikke er forhåndsvarslet ved innlevering til presidenten gjennom Stortingets administrasjon senest kl. 09.00 den dag saken skal behandles i Lagtinget, kan presidenten eller en femtedel av de medlemmer som er til stede, motsette seg avstemning over forslaget.»

Presidenten er imidlertid innstilt på å foreslå at Lagtinget tar forslaget fra representanten Inge Lønning opp til behandling.– Ingen har motsatt seg det, og da vil det bli votert over dette forslaget til slutt i denne saken.

Kjell Ivar Larsen (FrP) [14:55:00]: Opplysningsvesenets fond er regulert av Grunnloven § 106, som beskytter fondet fra bruk til andre formål enn dem som er særskilt nevnt. Fondet er også regulert gjennom lov om Opplysningsvesenets fond.

Lov om Opplysningsvesenets fond § 5 første ledd lyder:

«Eigedommane og kapitalen til fondet kan ikkje gjevast bort eller brukast opp.»

Regjeringens forslag er i realiteten et unntak fra forbudet mot å gi bort eller bruke opp eiendommene og verdiene i Opplysningsvesenets fond, for å tilgodese privatpersoner som fester boligtomt av fondet, ved å gjøre tomtefesteinstruksen gjeldende overfor Opplysningsvesenets fond.

For alle andre festere, som ikke omfattes av tomtefesteinstruksen, er det reglene i tomtefesteloven som gjelder, men Regjeringen foreslår altså særlig gunstige innløsningsregler og feste-betingelser for festere som fester av Opplysningsvesenets fond. Opplysningsvesenets fonds beregninger viser at forslaget vil innebære et tap på 1–1,25 milliarder kr for fondet dersom alle boligtomtefestere inn-

løser sine eiendommer etter de av Regjeringens foreslåtte bestemmelser.

Hovedspørsmålet er om en slik regel vil være i strid med Grunnloven § 106. Justisdepartementets lovavdeling avslører en viss usikkerhet i sin hovedkonklusjon om at lovforslaget er innenfor Grunnloven § 106. Det sies klart at spørsmålet må vurderes særskilt av Stortinget i forbindelse med behandlingen av lovforslaget, hvilket ikke er en vanlig formulering fra lovavdelingens side.

Flertallet har imidlertid brukt lite energi på å vurdere grunnlovsmessigheten av dette forslaget. En hviler utelukkende på konklusjonen til en avdeling i Justisdepartementet, til tross for at denne konklusjonen er kraftig imøtegått fra flere juridiske hold.

Advokat Frode A. Innjord ved advokatfirmaet Hjort har skrevet flere betenknninger om grunnlovsmessigheten av Regjeringens forslag, på oppdrag fra Opplysningsvesenets fond. Hans konklusjon er klinkende klar: Lovforslaget er klart i strid med Grunnloven § 106. Professor dr. juris Eivind Smith var også helt utvetydig i sin konklusjon under komiteens høring: Lovforslaget er klart i strid med Grunnloven § 106, og han la til at han mente det ikke fornuftigvis kan hevdes at en gave på en milliard til privatpersoner er innenfor rammen av Grunnloven § 106.

I praksis er det kun Justisdepartementets lovavdeling som mener at lovforslaget er innenfor rammen av Grunnloven § 106.

Grunnloven § 106 setter en relativt klar og endelig ramme for bruken av fondets midler. Dette er bakgrunnen for dagens § 5 første ledd i lov om Opplysningsvesenets fond. Det er lite omstridt at Grunnloven § 106 også stiller opp et krav til forsvarlig forvaltning av fondets midler. Dette syn deles også av Justisdepartementets lovavdeling.

Det er vanskelig å se at Lagtinget på bakgrunn av denne innstillingen kan lukke øynene for den åpenbare konflikt det er mellom lovforslaget og Grunnloven § 106. Jeg vil i den sammenheng vise til saksordførers innlegg i Odelstinget.

Det er videre bemerkelsesverdig dersom Lagtinget vil akseptere argumentene fra flertallet i Odelstinget om at grunnlovsmessigheten først vil bli avdekket ved etterhåndskontroll fra domstolens side. En slik holdning fra lovgiver er uvanlig, og jeg vil minne om det ansvar hver enkelt av oss har i forhold til håndhevelse av Grunnlovens bestemmelser. Jeg vil også presisere for den eventuelle rettslige behandling at tolkning av Grunnloven i slike saker ikke må basere seg på hva et tilfeldig simpelt flertall mener er Grunnlovens innhold, idet endringer i Grunnloven krever kvalifisert flertall. Et slikt flertall deler åpenbart ikke regjeringspartiens syn på forslagens forhold til Grunnloven.

Det naturlige i en slik sak ville være at det ble reist forslag om endringer av Grunnloven. Det regjeringspartiene nå gjør, er å forsøke å endre Grunnlovens innhold med simpelt flertall og skyve eventuelle framtidige problemer over på domstolene. Dette er uansvarlig.

Hallgeir H. Langeland (SV) [15:00:25]: Eg anbefaler Lagtinget å halda fast ved vedtaket som Odelstinget

har gjort. Det er grundig dokumentert òg i innstillinga til Odelstinget at dette er greitt. Inge Lønning og andre forsøker no å revitalisera Lagtinget – nærmast å bera havre til ein hest som nesten er død. Det synest eg er påtakeleg. Me har hatt ein debatt tidlegare, om partnerskapslova, men no tek han ein ny runde rett før Lagtinget skal leggjast ned.

Dei raud-grøne følgjer opp den anbefalinga dei har fått frå Lovavdelinga. Det vil eg absolutt anbefala Lagtinget òg å gjera.

Så må eg berre kommentera ein påstand frå Lønning om at me skulle forsera ei saksbehandling her fordi me no skal gå av – tydelegvis. Den raud-grøne regjeringa har ikkje tenkt å gå av – tvert imot, me har tenkt å regjera langt inn i framtida, og forhåpentlegvis klara å halda Høgre ute av regjering. Det er vårt mål. At me forserer ei behandling av denne saka – det må vera grenser!

Så vil eg berre heilt til slutt seia at når regjeringspartia seier at ein skal sjå på ein kompensasjon for dette, meiner ein jo sjølvsagt det. Det er alvorleg meint. Så eg anbefaler regjeringspartia å støtta innstillinga og lovvedtaket frå Odelstinget.

Line Henriette Holten Hjemdal (KrF) [15:02:11]: Regjeringen har foreslått en endring av lov om Opplysningsvesenets fond som vil få store konsekvenser. Med et pennestrøk overfører Regjeringen verdier fra fellesskapet til enkeltpersoner. Det er sjelden man ser en så lemfeldig behandling av en sak som får så store konsekvenser som denne.

De som er så heldige at de har festet tomt tilhørende fondet, får, i motsetning til alle andre tomtfestere i landet, en betydelig rabatt av Regjeringen, en rabatt som de igjen kan høste en betydelig gevinst av dersom den realiseres ved en senere omsetning av eiendommen. På denne måten tar Regjeringen verdier som tilhører fellesskapet, og deler dem ut igjen til mer eller mindre tilfeldige enkeltpersoner.

Grunneiere over hele landet bør merke seg at Senterpartiet ikke på noen måte har reservert seg eller gått imot dette forslaget. Jeg hadde forventet at Senterpartiet hadde stått på grunneiernes side i denne saken, for dette vil selvfølgelig ha overføringsverdi også overfor andre tomteeiere og tomtfestere. Det vil gi et press inn i det private markedet og skape et enormt press på hvordan en gjør dette. Det må være lov til å spørre: Hvor ble det av Senterpartiets forsvar for det lokale eierskapet?

Etter Kristelig Folkepartis mening er Opplysningsvesenets fond arvegodsset til Kirken. Med de lovendringene som vi behandler her i Lagtinget i dag, går nå Opplysningsvesenets fond på en trippelsmell, for det første med det vedtaket som fattes i dag. For det andre har fondet de siste årene blitt pålagt flere forpliktelser enn man tidligere hadde. Man skal altså dekke mer enn det man gjorde før, og med færre midler. For det tredje er fondet på grunn av den finansuroen vi er i, i en meget vanskelig situasjon som gjør at avkastningen blir lavere. De store taperne er barne- og ungdomsarbeidet som drives av Kirken, og prestene som har boplikt, og som desperat ønsker å få rehabilitert sine boliger.

Det alvorligste er likevel at det ser ut til at Regjerin-

gen bevisst bryter Grunnloven i denne saken. Grunnloven setter nemlig klare grenser for hva fondet kan brukes til. Den sier at fondet ikke kan avstå eller gi bort verdier, f.eks. ved salg av arealer eller bygninger til lavere pris enn markedsverdi, men det er nettopp det Regjeringen nå vil gjøre.

Professor Eivind Smith har vært dratt inn i debatten av representanten Inge Lønning. La meg sitere noe av det Eivind Smith sier:

«Det er ingen grunn til å tolke grunnloven slik at bestemmelsene om Stortingets kompetanser likevel går foran.»

Klarere enn dette kan vi kanskje ikke få det.

I denne debatten må det også være lov til å stille spørsmål om forholdet mellom Grunnloven § 106 og den tomtefesteinstruksjonen som Regjeringen fattet i fjor. Kristelig Folkeparti mener det mildt sagt er svært tvilsomt om tomtefesteinstruksjonen og derved følgende endringer i OVF-loven er innenfor de rammene § 106 trekker opp.

De betraktninger som også advokatfirmaet Hjort har gjort, går sterkt i samme retning:

«Ut fra en forsvarlig rettslig vurdering kan det ikke herske tvil om at tomtefesteinstruksjonen er i strid med Grunnloven § 106 og at den derfor ikke kan gjennomføres uten grunnlovsvedtak etter Grunnloven § 112.» Dette er klare tanker fra et advokatfirma.

Lovavdelingen har derimot en motsatt konklusjon, men slik vi leser Lovavdelingens uttalelse, åpner denne også for at instruksjonen kan være grunnlovsstridig. Lovavdelingen sier veldig tydelig at Stortinget må gis best mulig grunnlag for å ta konkret stilling til tolkningen av Grunnloven § 106 og den foreliggende problemstillingen.

Heldigvis er det svært sjelden at vi kommer opp i en situasjon som denne, at det settes så store spørsmålstegn ved om et lovforslag og en instruks er i samsvar med Grunnloven. En grunnlovsbestemmelse vedtas med to tredjedels flertall i denne sal. Det trengs imidlertid ikke to tredjedels flertall når man i ettertid tolker hva Grunnloven sier. Da er det nok med simpelt flertall. I denne konkrete saken er det mer enn en tredjedel som er uenig med Regjeringen og regjeringspartiene. Jeg vil si at regjeringspartiene påtar seg et stort ansvar.

Opplysningsvesenets fond er å betrakte som Kirkens arvegods. Gjennomføringen av tomtefesteinstruksjonen innebærer at fondets verdier vil bli forringet med anslagsvis 1,1 milliarder kr utover forringelsen som følger av en høyesterettsdom i 2007. I tillegg vil de årlige festeavgifter/festeinntekter bli redusert med 20–25 mill. kr. Dette innebærer at fondets verdi overføres fra fondet til privatpersoner til en pris som i mange tilfeller vil ligge langt under markedsverdi – dette i tillegg til at den generelle uroen i finansmarkedet også har rammet OVFs kapital hardt.

Saken er nok ikke avsluttet med den politiske behandlingen her i Stortinget. Den endelige avklaringen vil trolig komme i rettsapparatet, og Regjeringen påtar seg et stort ansvar når de nå bevisst kan komme til å bryte Grunnloven.

Regjeringens ønske om å være raus er i utgangspunktet prisverdig. Vær gjerne raus, men bruk egne penger. Å ta fra det lokale barne- og ungdomsarbeidet, å ta fra oppus-

sing av presteboliger, å ta fra dem som utfører en tjeneste i Den norske kirke, altså fra fellesskapet, og gi til private, er ikke raushet, men å legge beslag på andres verdier.

Inger S. Enger (Sp) [15:09:45]: Jeg er ikke sikker på om jeg kommer til å tilføre denne debatten så veldig mye nytt. Det har for så vidt ikke blitt tilført så mye nytt tidligere i dag heller. Dette er poenger som vi har hørt tidligere.

Jeg vil benytte anledningen til å forklare og begrunne Senterpartiets standpunkt. Denne saken har sitt utgangspunkt i Soria Moria-erklæringen, hvor forhandlingspartiene for de tre regjeringspartiene hadde et eget avsnitt som de kalte «Tomtefestelov». Der står det bl.a.:

«Regjeringen vil instruere statlig styrte fond og statlige eiendommer til å innrømme innløsningsrett annet hvert år til 30 ganger konsumprisregulert opprinnelig leie.»

Det var utgangspunktet.

Så er jeg klar over at OVF forvalter kirkelige eiendommer samt de salgsinntekter disse har generert siden fondets opprinnelse og vedtakelsen av Grunnloven § 106. Det betyr at fondet har en stor egenkapital på omtrent 6,6 milliarder kr. Det skal bl.a. bruke disse pengene på vedlikehold av 440 presteboliger med boplikt osv. Jeg er klar over at pengene brukes til mange gode formål.

Ved den foreslåtte endringen i loven om Opplysningsvesenets fond vil tomtefesteinstruksjonen gjelde for festetomter under fondet. De som fester boligtomt, vil kunne innløse tomten til en lavere pris etter reglene i tomtefesteloven. Dersom festeren ikke innløser tomten, vil han kunne få en gunstigere avgiftsregulering enn etter tomtefesteloven.

Den fordelene som festerne under fondet oppnår, har utløst en diskusjon – det er den vi er inne i nå – om hvilke grenser Grunnloven § 106 setter for forvaltningen av Opplysningsvesenets fond. Dette er svært omfattende problemstillinger, og det er vel kjent at ulik juridisk ekspertise står mot hverandre i denne saken.

Fra kirkelig hold er det rimeligvis motstand mot at instruksjonen gjennomføres. Ikke fordi det er galt eller uriktig at festere tilgodeses, men av hensyn til det verdi- og inntektstap som fondet vil få. Det er ingen uenighet om at gjennomføringen av instruksjonen innebærer at fondets framtidige festeinntekter og salgsinntekter blir lavere enn om det hadde vært som nå. De beregninger som er gjort, er usikre. Men ingen bestrider at tapet for fondet vil være betydelig.

Jeg vil derfor her påpeke det som står skrevet i Ot.prp. nr. 60 under avsnittet «Andre merknader frå departementet»:

«Departementet vil understreke at det er ein føresetnad at økonomien til Den norske kyrkja ikkje skal svekkjast som følgje av instruksjonen.»

Dette er naturligvis alvorlig ment.

Grunnlovsspørsmålet i denne saken er gitt stor oppmerksomhet i lovproposisjonen, og bakgrunnen er sjølsagt at sakens omfang og karakter tilsier at det i proposisjonen grundig redegjøres for forståelsen av Grunnloven § 106, som er lagt til grunn. Proposisjonen refererer utførlig to

uttalelser fra Justisdepartementets lovavdeling om grunnlovsspørsmålet, og i proposisjonen er det også redegjort for synspunktene fra advokatfirmaet Hjort, som har en annen oppfatning enn Lovavdelingen. Så de lærde strides, for å bruke det uttrykket.

Jeg vil bare avslutningsvis si at i forbindelse med den delen av Soria Moria-erklæringen som jeg refererte om tomtefeste, ble det sendt et brev til Lovavdelingen. Det ble svart 12. januar 2006 der Lovavdelingen konkluderte med at en instruks i samsvar med erklæringa ikke ville være i strid med Grunnloven § 106. Dette er bakgrunnen for at Senterpartiet også slutter seg til flertallsinnstillingen.

Presidenten: Representanten Inge Lønning har hatt ordet én gang og får nå inntil 10 minutters taletid.

Inge Lønning (H) [15:14:18]: Representanten Langeland antydte at det skulle være utidig å bruke Lagtingets tid til å diskutere denne saken, visstnok fordi Lagtinget skal opphøre å eksistere neste år. Det er en underlig logikk. Jeg vil nok si at det ville ha vært ganske uforsvarlig av Lagtinget hvis det ikke gjør jobben sin så lenge det eksisterer. Lagtingets jobb i henhold Grunnloven er å bidra til å kvalitetssikre de lovvedtak som Stortinget fatter. Representantens Langeland sa videre at Regjeringen her bare hadde handlet etter anbefaling fra Lovavdelingen. Det er i tilfelle den mest lunkne anbefaling jeg noensinne har lest, for Lovavdelingen går jo tvert imot meget langt i å gi uttrykk for tvil om dette kan sies å være innenfor de rammer som Grunnloven setter. Lovavdelingens ekspedisjonssjef sa i den åpne komitéhøringen at han hadde full forståelse for at andre juridiske eksperter kom til den motsatte konklusjon, at dette definitivt er utenfor. Lovavdelingen har altså ikke stilt opp som noen som helst garant for at Regjeringens forehavende er i samsvar med Grunnloven. Professor Smith peker på, i den tidligere nevnte lederartikkelen i Lov og Rett, at Lovavdelingen til og med har en passus i sin uttalelse som går langt i retning av å slå bena under den varsomme konklusjonen at det antagelig er innenfor rammene. Man sier nemlig:

«Systematisk omdisponering av betydelige deler av fondets formue uten hensyn til de oppregnede formålene og uten at det ble gitt noen form for vederlag, vil være et eksempel på disposisjoner i strid med grunnlovsbestemmelsen.»

Til det kan man egentlig bare si det like kort som professor Smith: «Nettopp!» For det er jo nettopp det tomtefesteinstruksjonen innebærer, og som Regjeringen ber Stortinget om å få lov hjemmel til å foreta seg. Man må vel si at 20 pst. av den samlede formuesmasse er en betydelig del. Man må også si at det man legger opp til, er en systematisk omdisponering av fondets formue uten hensyn til de oppregnede formålene. Jeg har ennå til gode å se fra Odelstingets debatt eller andre steder at noen har forsøkt å argumentere for at det formål å tildele private tomtefestere fellesskapets midler, er i samsvar med de formål som er oppregnet i § 106, eller i § 5 i lov om Opplysningsvesenets fond.

Jeg kan heller ikke se at det er gitt tilsagn om noen

form for vederlag til rette vedkommende, nemlig Opplysningsvesenets fond. Det eneste man har gitt, er noen vage og upresise løfter om at man skal sørge for at Den norske kirkes økonomi ikke blir skadelidende. Men hva er nå det? Det er antagelig bare at man skal skrive det inn i budsjettproposisjonen på et eller annet tidspunkt. Man har ikke funnet grunn til å gjøre det i årets budsjettproposisjon. Og Stortinget vil være helt avskåret fra å kontrollere riktigheten av påstanden. Hvis det skulle være gitt vederlag, måtte det være gitt til Opplysningsvesenets fond. Særlig tatt i betraktning at alle partiene på Stortinget har inngått et forlik om å forandre relasjonene mellom stat og kirke i neste stortingsperiode, og alle er enige om at man da også må ta standpunkt til hva som skal skje med Opplysningsvesenets fond når stat og kirke ikke lenger er én juridisk person, er det jo direkte oppsiktsvekkende at man har så stort hastverk med å få tappet 20 pst. av fondets kapital ut i denne stortingsperioden.

Jeg vil ikke finne det unaturlig om den tilstedeværende statsråd tar ordet i denne sak for bl.a. å avklare det som statsråd Giske ikke var i stand til å avklare under Odelsstingets debatt, nemlig hvorledes Regjeringen akter å forholde seg når denne sak skal prøves av domstolene. Vil man iverksette instruksjonen vel vitende om at den – folkelig uttrykt – kan bli dømt nord og ned, eller vil man vise den respekt for rettsstaten at man venter med å iverksette instruksjonen til de rettslige spørsmål er avklart. Det må det være mulig å gi et klart svar på fra Regjeringens side.

Når det er grunnleggende viktig at vi behandler denne saken samvittighetsfullt også i Lagtinget, så er det jo fordi alle vet at når den tid kommer at Høyesterett skal ta stilling til det rettslige spørsmål, vil bl.a. lovgivers behandling av det lovvedtak som man eventuelt bestrider rettsmessigheten av, være en vesentlig del av grunnlaget. Derfor er det for meg om å gjøre å få slått fast, og at det skal stå i protokollen fra dette møtet, at Regjeringen er blitt advart, som jeg sa, ikke bare én gang, men fire ganger. Og når man da attpåtil har brukt sin flertallsmakt i Stortinget til å avskjære muligheten for at Høyesterett kunne avgi en betenkning om grunnlovsmessigheten på forhånd, ja så må jeg si at det vil være meget vel fortjent om man må bære konsekvensene i ettertid.

Jon Øyvind Odland (Sp) [15:21:23]: Jeg er veldig enig med representanten Lønning i én ting, og det er at dette er en sak som virkelig fortjener en skikkelig debatt også i Lagtinget. Når det er sagt, og det er reist såpass mye tvil om Senterpartiets rolle i dette, er vi nødt til å presisere noe fra Senterpartiets side.

Saken er en viktig del av Soria Moria-avtalen vår, der det var tre selvstendige partier som skrev under på at vi skulle gjennomgå både statlige fond og statlige eiendommer for å se om vi trenger tilpasning til en moderne tid. Dette er et resultat av den avtalen som Senterpartiet står fullt ut bak. Og når da Kristelig Folkepartis representant virkelig kjører skremmelspropaganda her, at vi raser barne- og ungdomsarbeidet i Den norske kirke, vil jeg med all respekt si: Dette er tøv! Vi har sagt veldig klart at dette ikke skal gå på bekostning av noe som har med

barne- og ungdomsarbeidet å gjøre, og det skal heller ikke gå på bekostning av vedlikehold av bygningene til Den norske kirke. Dette ligger klart under.

Det siste jeg ønsker å ta opp i dette korte innlegget, er vårt forhold til såkalte referansepersoner, til sakkyndige personer. Man bruker en professor Smith for alt hva det er verdt. Samtidig har Lovavdelingen en helt annen vurdering av saken.

Senterpartiet ser virkelig fram til at vi får en skikkelig, juridisk vurdering av saken, også som en brekkstang for at vi skal kunne se på både fond og statlige eiendommer på en måte som virkelig kan komme folket til nytte framover.

Gunnar Gundersen (H) [15:23:14]: Jeg var kanskje litt kjapp med å tegne meg på talerlisten – jeg ville egentlig ha holdt innlegg etter statsråden. Vi får se om det blir nødvendig å gå på talerstolen igjen.

Sist innlegg må jo være et godt bevis på hvorfor man forhandlet på Soria Moria, for maken til drømmerier om konsekvensene av en avtale! Det er åpenbart at man her tapper Opplysningsvesenets fond for ganske mye penger, og fondet kan ikke leve av luft og vann og gode løfter om at man skal bli kompensert. Det kommer jeg litt tilbake til.

Saken dreier seg om hvorvidt Stortinget fatter et vedtak som er i konflikt med Stortingets kompetanse, dvs. om man fatter et vedtak som er i strid med Grunnloven § 106. Jeg hører at det argumenteres med at det er strid i de juridiske kretser. Jeg kan ikke se at det er veldig mye strid. Det er Lovavdelingen som mener at det kanskje ikke er i strid med Grunnloven. Resten mener at det er i strid med Grunnloven. Eivind Smith var meget tydelig under høringene i komiteen, og for min del er det ikke etterlatt veldig mye tvil.

Så har man også lov om Opplysningsvesenets fond § 5 første ledd, som sier at man ikke bare skal dele ut fondets midler. Dette har avstedkommet ganske mange kreative forklaringer på hvordan man har landet på det standpunktet man har. Tilfeldigheten i utdelingen er betydelig. 1–1,25 milliarder kr skal deles ut. Vi har sett oppslag i pressen hvor noen oppnår opptil 90 pst. gave i forhold til hva den alminnelige tomtefesteloven ville ha gitt. Det er, så vidt jeg vet, ca. 7 000 tomtefestere under OVF, og denne gaven er meget tilfeldig fordelt. At Arbeiderpartiet og SV kan forsvare det – noe representanten Lønning i og for seg har vært inne på – finner jeg veldig spesielt. Og fra Senterpartiets hold er jo dette et brudd med grunneierprinsippene i partiet.

Nå ser vi altså en koalisjon mellom de røde og de grønne som ender opp med et vedtak som vil bli fryktelig galt – om man følger opp Odelstingets beslutning. Det er ikke profittmaksimering man snakker om at OVF her skal bli pålagt, man snakker om at OVF ikke skal bli pålagt ytterligere belastninger, utover det som andre tomtefestere er blitt.

At man har slikt hastverk med å gjennomføre en slik sak, synes jeg er ganske spesielt. Derfor har det vært fokuserte en god del på både statsrådets ansvar i saken og

Regjeringens ansvar for å veilede Stortinget til et riktig vedtak. Jeg følger dem som sier at her har man kjørt på rødt lys veldig lenge.

Så til slutt til dette med kompensasjon. Representanten Langeland får det til å høres ut som om de rød-grønne skal sitte i regjering til evig tid. Jeg er en av dem som håper at de ikke gjør det. Det vi kan se, er at man ikke har vist antydning til å avsette midler i årets statsbudsjett til å kompensere Kirken for tapet på 1–1,25 milliarder kr. Da har man skjøvet det over i en ny regjeringperiode, og alle vet hvor gode slike løfter er å forholde seg til. Det kommer til å bli meget vanskelig for Kirken, eller for OVF, å komme tilbake og få kompensasjon. Og når man går inn i en prosess om forholdet kirke–stat, og man går inn i en ny regjering, tror jeg ikke at den kompensasjonen noen gang vil komme på plass.

Statsråd Knut Storberget [15:27:05]: Jeg kan ikke la være å legge skjul på at jeg syns enhver diskusjon om lovgivningen og om instruksene om tomtefestet er viktig – også det å ta diskusjonen her i Lagtinget. Jeg vil forsøke å svare på noen av de problemstillinger som særlig representanten Lønning har tatt opp.

Jeg savner én dimensjon i denne debatten. Det er dimensjonen hvem dette egentlig handler om, i tillegg til Opplysningsvesenets fond. Det er blitt sagt her at man foretar en nærmest helt vilkårlig formuesoverføring til tilfeldige mennesker – begrepet «tilfeldig» er blitt brukt mange ganger. Det er ikke slik at dette er tilfeldige personer, det er personer som bor på, og som har sitt viktigste sosiale gode – og kanskje sitt livs investering – i det tomtearealet som vi her diskuterer. Det er det som er mye av bakgrunnen for at mange av oss opp gjennom de siste årene har vært veldig opptatt av at vi skal skape bedre sosial trygghet for nettopp disse. Det dreier seg om langt flere enn dem som Opplysningsvesenets fond håndterer – det er jeg fullstendig klar over – men det er på det rene at både Regjeringa og den forrige regjeringa har strukket seg langt for nettopp å imøtekomme hensynet til disse.

Her må jeg gi ros til både Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti, som bidrog til det tomtefestekompromisset vi hadde i siste runde, og hvor det også ble reist grunnlovsinnsigelse. Den gang var det vel Fremskrittspartiet som stod på kravet om at Høyesterett skulle vurdere dette. Det ble – så vidt jeg kan huske – avvist både av oss i Arbeiderpartiet og av Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Det å be Høyesterett om en vurdering av dette i forkant ble nærmest pekt på som en løsning som ikke var i tiden. Vi vet jo også, til alt overmål, hvordan det gikk med den lovendringen som den forrige regjeringa initierte: Man fikk en runde i Høyesterett i ettertid, noe som har gjort at vi har måttet starte et lovarbeid for å korrigere noe når det gjelder bl.a. innløsningsreglene.

Det viktige og avgjørende for mange av oss og for Regjeringa har vært at vi er helt avhengige av å gjøre noe med den situasjonen som er ganske så uholdbar for mange tomtefestere, og som er knyttet til bolig. Det at man nærmest har en kløyvd eiendomsrett, har bidratt til betydelig usikkerhet for framtida – særlig da avgiftene ble økt, noe

som bidrog til at mange som hadde særdeles liten inntekt, kom i en vanskelig situasjon med hensyn til det å kunne beholde sin egen bolig. Derfor var det også viktig både i forbindelse med valg, som representanten Inge Lønning har vært inne på, og i forbindelse med Soria Moria-erklæringen å skape en politikk som imøtekommer behovene for disse. Jeg syns det er litt underlig at man nå, etter tre år, nærmest er blitt kjeppjaget med hensyn til at man ikke innfrir løfter, og så står vi her ved at vi sier en ting i valgkampen, vi skriver det inn i Soria Moria-erklæringen, og vi ønsker faktisk å innfri det. Det er det politikk handler om, og dette er i veldig stor grad et politisk spørsmål. Og jeg mener at mange av de juridiske spørsmålene som er reist, ikke er riktige.

Det er heller ikke naturlig for meg på vegne av Regjeringa å forskuttere hva som er Regjeringas holdning til et eventuelt søksmål. Det ville også bryte med praksis for hvordan Regjeringa håndterer denne typen saker, all den tid vi faktisk vil håndtere det på det tidspunktet det eventuelt måtte komme – med hva det eventuelt måtte inneholde av krav.

Så vil jeg også peke på at i forrige runde om tomtefeste i Odelstinget og Lagtinget, ville det satt hele prosessen til side hvis et mindretall i organene her i Stortinget skulle ha mulighet til bare å reise grunnlovsningsigelse, og så skulle man da nærmest måtte ha to tredjedels flertall. Det ville være en effektiv måte å stoppe mange typer lovforslag på. Det var det ikke ved *den* runden, hvor de borgerlige valgte å stemme igjennom forslaget, og det bør det heller ikke være nå.

Jeg mener også at man fra Lovavdelingens side foretar en riktig vurdering rundt dette spørsmålet, som jeg tiltrer fullt og helt. Det er viktig for vurderingen av det grunnlovsmessige å se på hvordan stortingsflertallet har sagt sitt og tolket grunnlovbestemmelsen. Jeg mener at det som er gjort fra Lovavdelingens side, er fyllestgjørende når det gjelder nettopp dette. Jeg skal ikke gå så mye inn på det som står i Lovavdelingens uttalelse, utover det å peke på at da man hadde komitéhøring den 4. september, gav ekspedisjonssjef Inge Lorange Backer en sammenfatning. Han sa bl.a.:

«(1) Det er på det rene at Grunnloven § 106 første punktum gjelder for kjøpesummer og andre inntekter som faktisk tilflyter Opplysningsvesenets fond fra det såkalte «Geistligheden beneficerede Gods».

(2) Grunnloven stiller ikke krav om at det benefiserte gods forvaltes og disponeres med sikte på maksimal avkastning.

(3) Vi» – og det er altså Lovavdelingen – «har i våre uttalelser gitt uttrykk for – i samsvar med det som er en utbredt oppfatning – at Grunnloven stiller krav om forsvarlig forvaltning av det benefiserte gods. Det må imidlertid medgis at et slikt krav ikke følger direkte av grunnlovbestemmelsen, og at den rettskildemessige forankring er usikker.» – Dette gjelder spørsmålet om kravet om forsvarlig forvaltning. Videre:

«(4) Vurderingen av hva som skal regnes som en forsvarlig forvaltning kan skje i et bredt samfunnsmessig perspektiv. Det må legges vekt på hvilket «tap» eller

begrensning i fremtidig avkastning som Opplysningsvesenets fond kan bli påført, men kan også legges vekt på hensyn til festere, som har lengre tids tilknytning til festetomten og normalt har foretatt større investeringer i den. Stortinget må antas å ha en betydelig frihet til å foreta denne samlede vurderingen. Det er et vidt spekter av hensyn som Stortinget her kan trekke inn, og det er ikke begrenset til hensynet til geistligheten eller Den norske kirke.»

Jeg tar fram dette sitatet fordi jeg mener det er viktig, fordi stortingsflertallet og Regjeringa ved denne anledningen nettopp foretar denne brede samfunnsmessige vurderingen, hvor bl.a. hensynet til festerne også er av vital betydning i forhold til det jeg sa innledningsvis.

Gerd Janne Kristoffersen (A) [15:34:46]: På bakgrunn av det som kommer fram i debatten i dag, vil jeg gjerne understreke at flertallet har vurdert og grundig gjort rede for hvordan flertallet vurderer grunnlovsspørsmålet.

Jeg gjentar gjerne representanten Åsa Elviks begrunnelse fra Odelstingets behandling av saken som er tydelig på hva flertallet har lagt vekt på. Flertallet er enig med departementet og Lovavdelingen i en tolking av Grunnloven § 106 med hensyn til at det må legges vekt på at de formålene som er oppregnet i paragrafen, blir ivaretatt på en annen måte i dag enn i 1814 – f.eks. bidrar staten til finansiering av statskirkelige formål og til Opplysningsvesenets vesentlig grad på andre måter enn gjennom forvaltningen av verdiene i Opplysningsvesenets fond.

Det neste poenget er at Grunnloven § 106 bare stiller krav til hvordan kjøpesummer og inntekter fra det «Geistligheden beneficerede Gods» skal brukes, og ikke til forvaltningen av fondet utover det. Tomtefesteinstruksjonen innebærer altså ikke at festeavgiften eller innløsningssummer skal brukes til andre formål enn det som følger av Grunnloven.

Spørsmålet blir da i hvilken grad Grunnloven § 106 legger føringer for forvaltningen av Opplysningsvesenets fond, og i hvilken grad det er anledning til å ta hensyn til andre formål enn de som er eksplisitt nevnt i paragrafen. Flertallet er enig med Lovavdelingen og departementet i at i spørsmålet om forvaltningen av fondet er det

«høve til å ta eit vidt spekter av omsyn, òg slike som ligg utanfor opprekninga i Grunnlova § 106 første punktum. Dette kan gjerast sjølv om det inneber at kapitalen og avkastninga til fondet ikkje blir maksimert. Staten må ha eit relativt vidt skjøn til å balansere omsynet til dei opprekna formåla og andre omsyn.»

Dette bringer oss over til spørsmålet om forsvarlig forvaltning av fondet. Flertallet deler departementets og Lovavdelingens oppfatning av at Grunnloven § 106 ikke stiller opp noen absolutte skranker for hvilke hensyn en kan ta med i vurderingen av hvordan en forvalter midlene i Opplysningsvesenets fond. Vi legger til grunn at kravet til forsvarlig forvaltning av fondet er oppfylt så lenge det blir tatt rimelig hensyn til de oppregnede formålene i Grunnloven § 106 og øvrige formål. Forvaltningen av festetomtene er et slikt formål. I innstillingen viser vi til at når det gjelder forvaltningen av festetomter, har det gjennom ulike saker

som har vært innom Stortinget, blitt bestemt at en skal ivareta interessene til festerne i rimelig grad. Det er med andre ord ikke en ny situasjon.

Alle disse momentene sett under ett gir den konklusjonen som flertallet har trukket, at verken loven eller instruksjonen er i strid med Grunnloven. Mindretallet har kommet fram til en annen konklusjon, men jeg vil da igjen vise til Lovavdelingen som skriver at en skal være forsiktig med, på uklart grunnlag gjennom tolkningen av en slik grunnlovsbestemmelse, å gripe inn i Stortingets lovgivende myndighet eller Grunnloven § 75a.

Vi må legge et bredt samfunnsmessig perspektiv til grunn i denne saken, noe som også statsråden var inne på. Stortinget har handlefrihet i denne vurderingen. Vi må vurdere tapet eller begrensningen på framtidig avkastning for Opplysningsvesenets fond – men rettskildene viser altså at det er praksis for å legge vekt på hensynet til festerne i forvaltningen av Opplysningsvesenets fond, og det gjør flertallet. Tomtefesterne er ikke hvem som helst. Det er mennesker som har lang tids tilknytning til festetomter, det er mennesker som normalt har foretatt store investeringer i tomten.

Vi konstaterer fra flertallets side at de borgerlige partiene velger ikke å legge særlig stor vekt på hensynet til festerne, og det er ikke overraskende. Med bakgrunn i Soria Moria-erklæringen og behandlingen av tomtefesteloven i forrige periode burde det heller ikke overraske at denne regjeringen velger å legge såpass stor vekt på hensynet til festerne.

Presidenten: Inge Lønning har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Inge Lønning (H) [15:40:09]: Hva er det som skiller tomtefestere på tomter som eies av Opplysningsvesenets fond fra alle andre tomtefestere i dette land? Det er jo det spørsmålet man må kunne gi et fornuftig svar på. Og hva er det som gjør at det er berettiget å pålegge Opplysningsvesenets fond en plikt som ingen andre tomteeiere i dette land blir pålagt? Det har jeg heller ikke hørt noe svar på. Vilkårleg overføring til tilfeldige personer – ja, det er vilkårleg å forskjellsbehandle tomtefestere, like vilkårleg som det er å forskjellsbehandle andre borgere, selvfølgelig. Tilfeldigheten ligger jo i at man altså velger ut 3 pst. av alle tomtefestere i dette land og gir dem en gave fra staten.

Jeg skulle gjerne ha hørt statsråden kommentere det som jeg la stor vekt på i mitt innlegg, nemlig at forsvarlighetskravet under enhver omstendighet følger av Grunnloven § 19 og ansvarlighetsloven § 10, som åpner for at statsråder som opptrer på den måten som medlemmer av Regjeringen har gjort i denne sak, kan tiltales for riksrett.

Statsråd Knut Storberget [15:41:31]: Når det gjelder ansvarlighetsloven og det mer – jeg holdt på å si – kriminalpolitiske aspektet som representanten Lønning trekker fram ved dette, mener jeg det er en helt irrelevant problemstilling, først og fremst fordi vi her er på et område med politiske vurderinger av bl.a. hva som er forsvarlig, og det er foretatt av Regjeringa på en forsvarlig måte. Jeg mener

også at debatten her i dag har vist at det er varierende hva slags grunnlag man har for å trekke den ene eller andre konklusjonen. Det er vel det som er en del av politikken vesen – hva som er viktig. For noen her er det viktigste å hegne om fast eiendom, spørsmålet om Opplysningsvesenets fond. For andre har det større betydning å bidra til å skape rimelig innløsning for mange festere som har et stort behov for bl.a. å få avklart eiendomsforholdet – trygghet for framtida og trygghet for egen bolig.

Jeg har vanskeligheter med å se at den politiske avveiningen som der skal gjøres, ville bringe noen som helst i straffbart ansvar, enten det var på høyre eller venstre side. Det nærmeste man kommer kriminalpolitikken når det gjelder tomtefestepolitikk, må jo være at tomtefestepolitikk feilaktig er plassert under kriminalpolitikk i Soria Moria-erklæringen, men det er en tilfeldig feil.

Presidenten: Gunnar Gundersen har hatt ordet én gang og får inntil 10 minutters taletid.

Gunnar Gundersen (H) [15:43:16]: Dette er bare en liten kommentar til statsråden, i og for seg til Kristoffersen også.

Det har ikke kommet fram noen gode forklaringer på hvorfor man skal forskjellsbehandle tomtefestere i Norge. Det er jo det vi gjør her. Den generelle adgangen til å kjøpe tomt kom gjennom tomtefesteloven, og der ble det gjort en avveining i forhold til investeringer og hvordan tomtepriser hadde utviklet seg. Det kan man være enig eller uenig i, men det ble i hvert fall fastlagt. Nå er vi ute og pålegger OVF ytterligere å subsidiere festere, og det på en meget tilfeldig måte. Det har det kommet fram nok av historier om. Det er antakelig tomtefestere som ikke får noen gave, og så er det mange som får betydelige gaver – opptil 90 pst., som jeg var inne på – og gaver som nærmer seg 1 mill. kr. Det er et paradoks av en rød-grønn regjering.

Øyvind Halleraker (H) [15:44:39]: Det var innlegget fra Gerd Janne Kristoffersen som fikk meg til å ta ordet.

Her behandles festere og eiendomsbesittere nærmest under samme forutsetning om forutsigbarhet. Det er jo nettopp det som er noe av kjernen i denne saken, at de som har gått inn og festet eiendom, har forholdt seg til en forutsigbarhet i lovverket som også eiendomsbesitterne har gjort. Her endres altså spillereglene underveis. Det synes jeg må anføres.

I tillegg vil jeg på slutten av debatten si at jeg synes det er påfallende at en flertallsregjering, når det tross alt hersker så stor tvil og grad av uenighet i en sak som dette i henhold til Grunnloven vår, likevel velger å trumfe gjennom saken på dette viset. Det synes jeg er oppsiktsvekkende.

Presidenten: Vi nærmer oss slutten på formiddagsmøtet. Er det noen innvendinger mot at vi fortsetter debatten utover den reglementsmessige tid, kl. 16, til dagens kart er ferdigbehandlet?

– Det er ikke tilfellet, da anses det for vedtatt.

Bjørn Jacobsen (SV) [15:46:24]: Representanten Lønning seier at Lagtingets oppgåve sjølvsagt er å kvalitetssikre Odelstingets vedtak. Sjølvsagt er det slik. Ein kan til og med forpurre Odelstingets vedtak. I det minste kan ein forseinke Odelstingets vedtak.

Men etter at Lagtinget blei vedteke lagt ned, og vi er eit såkalla forretningsministerium, sette jo representanten Lønning sjølv i ein tidlegare debatt kriteria for korfor ein igjen skal kjøre ein ny debatt om ei sak som har vore behandla i Odelstinget. Det kriteriet representanten Lønning sjølv sette, var at ein i det minste måtte bringe fram noko nytt i debatten. Eg har ikkje klart å sjå det. Når ein hører opplasing av innlegg som eg har hørt i Odelstinget, synest eg det i dette forretningsministeriet si tid er å dra debatten litt langt når ein ikkje klarer å få fram noko nytt.

Finn Martin Vallersnes (H) [15:47:48]: Jeg hadde egentlig ikke til hensikt å delta i denne debatten, men jeg synes det siste utsagnet fortjener en reaksjon.

Å karakterisere Lagtinget som et «forretningsministerium» så lenge det er lovlig i funksjon, synes jeg er et drøyt stykke. Jeg synes egentlig det hadde fortjent presidentens påtale.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. Det vil bli ringt til votering.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Vi går da til votering i sak nr. 2.

Det foreligger et forslag fra representanten Inge Lønning på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

Det henstilles til Odelstinget å henlegge lovforslaget.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 14 mot 12 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets beslutning er dermed bifalt av Lagtinget. Lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 3 [15:53:10]

Odelstingets vedtak til lov om endringer i helsepersonelloven og helseforskningsloven mv. (Besl. O. nr. 3 (2008–2009), jf. Innst. O. nr. 2 (2008–2009) og Ot.prp. nr. 2 (2008–2009))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Odelstingets beslutning er dermed bifalt av Lagtinget. Lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Møtet hevet kl. 15.52
